

משמאל לימין: הרב אברהם נידורף משמש הרבי מפּיסצנה, הרבי מפּיסצנה, הרבי מבולוכוב ר' שלמה חיים פרלוב, היה מוחותן עם הרבי מפּיסצנה, הבן של הרבי מבולוכוב והמשמש שלו בעיירת מרפא. התמונה נצבעה דיגיטלית.

שלום (מתן) שלום
 שלושת השותפים לא דמינו
 את שפע ההתגלויות שהולכות
 להסעיר את חייהם בשנים
 הבאות > מסע שהתחיל בעקבות
 שיחת חברים ועוד שיחה, הפך
 למבול של עדויות וסיפורים חוצי
 יבשות על דמותו הפלאית של
 רבי קלונימוס קלמיש שפירא
 מפּיאסצנה > סיפור בהתהוות

המסע בעקבות הרבי מפּיאסצנה

היה לו כישרון להתיידד עם אנשים ולדבר איתם בגובה העיניים, ממש כמו חבר, הוא דיבר איתי בשפה המותאמת לנער בגילי, זה היה הכישרון שלו, הוא הנמיך את עצמו. הוא דיבר איתי על הייחוס שלי ורומם אותי

שהתגורר בקוונ'ניץ ומשפחתו הייתה מיוודת עם הרבי, שאף התארח בביתם. ערכן של עדויות אלו רב, כיוון שהן חושפות פרטים רבים מחייו האישיים של הרבי וחוויות מכלי ראשון. כך גם נחשף לעובדה כי בבוסטון יושב חוקר אשר בשנות השמונים זכה לראיין ולהקליט את שארית תלמידי האדמו"ר, אך מעבר לכך לא היה קצה חוט מיהו החוקר וכיצד להגיע להקלטות אלו.

כאשר התאחדנו, הצעתי להיפגש עם הרב ד"ר דניאל רייזר, חוקר שזה עתה הוציא לאור את דרשותיו של הרבי במהדורה מדעית. בפגישתנו הוא שיתף אותנו בנדיבות רבה במסמכים ותמונות שמצא, ומאז אנו זוכים לברר איתו שאלות רבות והוא לנו לעזר רב. העלינו בפניו את שאלת ההקלטות והוא מיד זיהה כי מדובר ברב פרופסור נחמיה פולן מבוסטון, וקישר בינינו. כך לאחר מספר חודשים, בעת ביקורו של הרב נחמיה בארץ ישראל, הוא הביא עמו תשע 'קסטות' ישנות. את סלילי הקלטות המרנו לקבצים דיגיטליים, ומי שלא את ראה שמחתנו אז - לא ראה שמחה מימיו. בקלטות אליהן נוספו בהמשך עוד שמונה קבצי שמע ושתי קלטות וידאו, אנו שומעים קולות ורואים את העבר של תלמידיו הקרובים ביותר. תלמידים אלו סיפרו סיפורים אישיים רבים על הרבי וממש העמידו לנגד עינינו את הדמות

המשך בעמוד 18 >>

הרבי בצעירותו, בסביבות גיל 25-20, בין השנים תרס"ט-תרע"ד, על פי הסבריו של ר' אברהם המר. מאוסף הרבנית מלכה שפירא גיטתו.

ועוד) ועבדכם הנאמן (26), סטודנט למדעי היהדות ופסיכולוגיה, בוגר מכון רוטנברג וישיבות). התחלנו לדבר על נושאים אישיים, ומשם, כדרך של חסידים, גלשנו לדבר על הרבי ומשנתו. הרב זאביק שיתף בחלום ישן שלו: אחרי שיצר שני סרטים העוסקים בדמותו של הרבי ומלאים במידע נדיר מכלי ראשון, הוא חשב לצרפם יחד עם עוד מספר חומרים ולחבר ביוגרפיה חדשה על הרבי. השיחה העלתה הרבה תובנות על דרך העבודה ועוד, אך בשלב ראשוני זה עוד לא הבשילה לכדי עבודה ממשית. לאחר מספר חודשים הרב זאביק פנה לנהוראי מזרחי (19), תלמיד ישיבה שיעור ב' ואז הדברים קיבלו תוקף ממשי, ויצאנו שלושתנו לדרך.

זכותו של הרבי עמדה לנו, והגענו לכמויות גדולות של חומר שלא שיערנו כלל מלכתחילה. עבודתנו מושתתת על מספר מקורות: ראיונות תלמידים, מכרים, דור שני, ספרי זיכרונות ויומנים, עיתונות בת התקופה (באמצעות מאגרים שונים, לכך מסייע בידינו ר' יואל רובין), ארכיונים, מאגרים וספרי קודש.

בחמימותה של אש קודש

בשנת 2007, הרב זאביק, אז סטודנט צעיר לקולנוע שעמד בפני הכנת עבודת גמר, נזכר שבעבר ראיין חסיד פיאסצנה בשם ר' חיים קנר. שיחה זו הותירה בו רושם עז, והוא

הרגיש כי ראוי להביא את הזיכרונות הללו לעולם. כך התרקם לו הסרט 'בחמימותה של אש קודש' שנחל הצלחה גדולה וזכה בפרס בינלאומי כסרט התיעודי הקצר הטוב ביותר - בפסטיבל הקולנוע בסינמטק ירושלים, לשנת 2008.

הביקוש לסרט היה עצום, הרב זאביק הוזמן למאות הקרנות של הסרט כולל שיחה על דמות הרבי, וכך בתום הרצאות רבות פנו עוד ועוד מהנוכחים והוסיפו סיפור משפחתי ששמעו, או הפנו לעוד יהודי שיש לו קשר לרבי. הרב זאביק פגש עוד תלמידים של הרבי, וכך נולד סרט ההמשך 'שיח התלמידים'. למרות השוני בין הדמויות והכיוונים שכל אחד מהם תפס בחיים - לכולם משותף הברק בעיניים כאשר הם נזכרים ברבי. למרות מרחק השנים הרב, התחושה שעוברת בדבריהם היא שמציאותו של הרבי נוכחת בחייהם בהווה ממש. הרב זאביק נדד עד פולין בעקבות יהודי חסיד גור בן תשעים ושש,

'יקירי את מכתבך קבלתי, ונשתוממתי ממנו, לא מתוכן השפה אשר בו נשתוממתי, ולא מסדרו, רק 'מנשמתו', יותר טוב 'מנשמתך', במכתבך חרטת את ציורי נשמתך אשר נשתוממתי מפניה איך זכה היא, עם רצוניים זכים כערך נשמת ישראל' (קטע ממכתב של הרבי, שנחשף כאן לראשונה).

אנו עומדים במשרד בפאתי ירושלים, ומשתוממים! אווזים כמו ידינו בכתב יד קודשו של הרבי ונוגעים בנצח. מכתב שהרבי עצמו כתב, החזיק ושלח מפולין לארץ ישראל. מדובר במכתב אחד מתוך אוסף מכתבים מרשים, שעוד לא ראה אור וכעת נמצא בתהליכי פענוח.

לכבוד היארצייט שיחול בשבוע הבא - כתבתי על המסע שלי בעקבות דמותו של הרבי.

תחילת המסע

מסע ההתחקות אחר חייו של הרבי הקדוש ר' קלונימוס קלמיש שפירא מפיאסצנה, החל לפני למעלה משנה בשיחת חברים בחדר צדדי בבית מדרש קטן. היו אלה הרב זאביק הראל (37), רב אולפנת צביה חפץ חיים, יוצר סרטים

**הכרתי במחנה החלוצי
אנשים רבים שהתמסרו
למען הכלל, אך הרבי
במידותיו עמד מעל
כולם. כששמעתי שהרבי
הזמין אותי, ה'אפיקורוס',
התרגשתי עד למאוד,
הרבי בירכני בחביבות
יתרה, וביקש ממני
שאבטיח לו שני דברים:
'תבטיח לי שלא תשכח
לעולם שאתה יהודי,
ותבטיח לי שתעלה את כל
משפחתך ארצה'**

הרב יהושע אייבשיץ ז"ל, הרב זאביק הראל, ושלום (מתן) שלום. בצילום וראיון

שארית הפליטה

גם כיום במסענו אנו עדיין מוצאים דמויות שזכו לפגוש את הרבי בילדותם. כזה הוא מר משה יעקובוביץ (90) מירושלים, ממדליקי המשואות (תשע"ו). בהיותו נער צעיר כבן שלוש עשרה זכה לשמש את הרבי בחירוף נפש, בעת שהרבי נפל למשכב, תוך כדי שהוא מהלך על גגות ורשה ובידו מעט אוכל שנותר מחנות המכולת של משפחתו. או גברת שושנה רובין (91), בת לאחד מחשובי חסידי פיאסצנה, שאף אביו נמנה על החסידים. באחת מסיפוריה היא תיארה באוזניו באופן ציורי למדי כיצד ביום הברית של אחיה, כאשר היא הייתה כבת חמש, הגיע הרבי מפיאסצנה לביתם, "אני זוכרת שבבית היה מהומה. צחצחו הכל, הבריקו הכל, אפילו את הידיות של הדלתות הבריקו. 'הרבי מגיע, הרבי מגיע'."

לשמוע את קולו של אבא

כמובן, בשלב שבו אנו נמצאים על ציר הזמן, אנו בעיקר פוגשים ושומעים סיפורים מהדור השני והשלישי, ומשתדלים לשמוע, להקליט ולכתוב כל סיפור ממקור נאמן. כאמור, קיבלנו מהרב פרופסור נחמיה פולן תיעוד ראיונות שנערכו בשנות השמונים עם תלמידים של הרבי, וכבר קרו מספר מקרים בהם הגענו דרך חיפושים מחיפושים שונים לצאצאיהם, והעברנו להם עותק דיגיטלי של ההקלטות. כל מקרה כזה יצר מחזה מרגש וחד פעמי. מלווה אותנו תחושה שזוהי חלק מהשליחות שלנו - קירוב הדורות ושמחת הנוגעים בדבר, על ידי 'שמיעת הקול של אבא'. והנה מקרה שחקוק בזיכרוננו במיוחד: בהזדמנות אחת קבענו פגישה עם ר' יעקב, בן של חסיד פיאסצנה ידוע. נכנסנו לביתו ולגד עניינו עמד תלמיד חכם הדור פנים כבן שבעים, כל ספריית ביתו מלאה בספרי למדנות ישיבתיים, ללא ספרי חסידות מלבד הספר 'אש קודש'. לתמיהתנו הרבה הוא סיפר: "אבי זיכרוננו לברכה היה כל ימיו מקושר ברבו, הרבי

חיה', על הרבי מסוכטשוב, ר' בנימין מינץ ועוד. בשלבים האחרונים של הראיון החלטתי שאינני מוותר. התיישבתי על הרצפה בישיבה מזרחית ופניתי לר' יהושע. "אפשר לחזור לסיפור על הרבי מפיאסצנה?" והמשכתי בעיניים בורקות לשאול: "תגיד, איך הרגשת כשהרבי לחץ לך את היד? זה היה במאור פנים או כלאחר יד...", או אז נפרץ הסבר ור' יהושע החל לדבר ולתאר באופן מפתיע: "הרבי כלל לא התנהג כמו 'רבי' רם ונישא, היה לו כישרון להתיידד עם אנשים ולדבר איתם בגובה העיניים, ממש כמו חבר, הוא דיבר איתי בשפה המותאמת לנער בגילי, זה היה הכישרון שלו, הוא הנמיך את עצמו. הוא דיבר איתי על הייחוס שלי ורומם אותי". סיפור זה המחיש לנו בעוצמה רבה את אשר כותב הרבי בהקדמת ספרו חובת התלמידים (עמ' ט): "להרכין את עצמו אל התלמיד המתחנך על ידו, ולחדר אל תוך קטנותו ונמיכותו".

ר' יהושע עוד המשיך לתאר לפרטי פרטים את הפגישה, עד כמה היא עשתה עליו רושם וחקוקה בו עד עתה, וכיצד בתור ילד תמה כיצד אדמו"ר כה מפורסם מתייחס בצורה כה לבבית לנער צעיר למדי. עוד הוסיף ר' יהושע שהרבי סיפר לו סיפור אודות האבות המשותפים למשפחותיהם.

מתברר שהשאלה הרגשית שהדגישה את נקודת החוויה עוררה פן אחר של הסיפור אצל ר' יהושע, וכך סיפקה לנו הצצה נדירה לדרכי החינוכיות של הרבי. אין מדובר עוד רק בטקסט חינוכי פדגוגי השוכב בין ערימות הספרים, סיפור זה מפגיש אותנו עם הדמות המוחנכת החיה, ב"אדמו"ר אמן פדגוג" (כלשונו של הלל צייטלין במאמרו על 'חובת התלמידים').

למפרע התברר לנו שבחסידי השם המרובים הספקנו לפגוש את ר' יהושע ולזכות לדלות ולשמוע עדות מופלאה זו ממש בחודשי חייו האחרונים. מספר חודשים לאחר מכן חלה ובחודש ניסן נפטר לבית עולמו בגיל 103, תנצב"ה.

החיה של הרבי. כך נוסף לנו עושר ביוגרפי רב, המפורט לפרטי פרטים.

"לחצתי לו את היד וזהו"

אחד האירועים המשעשעים במסע התרחש באירוע ההילולא לכבוד הרבי אשתקד. הרב ד"ר דניאל רייזר שכבר ידע מופעלנו, החליט בתום שיחתו לספר על הפרוייקט, כך אולי יימצא בקרב הנוכחים מישוהו הידוע על הימצאו של אדם שיכול לספר ולשפוך אור נוסף על חייו של הרבי הקדוש. משיים ניגשה אליו אישה מבוגרת חביבה שהזדהתה כנכדה של האדמו"ר החלון, אחיו של הרבי, ביגו! היא הפנתה אותנו ליהודי בשם יהושע אייבשיץ, חוקר שואה מבוגר בן מאה ושתיים (!), שפגש את הרבי מפיאסצנה ויש לו מה לספר. שמחתנו לא ידעה גבול! מיהרנו לתאם את הפגישה וכבר ביום שני הסמוך שמנו פעמינו לירושלים בהתרגשות עצומה. כיוון שכאמור אחד מן החברים הוא יוצר סרטים מדופלם, שכרנו גם ציוד צילום מקצועי עבור המעמד המרגש.

אנחנו מגיעים לשכונת בית וגן, עולים במדרגות, נכנסים לבית עמוס בעשרות ספרים אותם חיבר וערך לא אחר מאשר אותו יהודי צנוע היושב על יד החלון. אנו מציגים את עצמנו בפני היהודי, מבקשים רשות לצלמו, ומתחילים... כמובן כל אותה עת אנחנו שולחים מבטים נלהבים זה לזה, מתרגשים, מתלחשים ופשוט בעננים, אנחנו מתכננים להיות פה לפחות-לפחות כמה שעות. אנחנו מעמידים ציוד צילום, בודקים תאורה, שמע. מתחילים את הצילום.

ואז ר' יהושע מתחיל: "למעשה פגשתי את הרבי מפיאסצנה פעם אחת בלבד, בהיותי בגיל חמש עשרה, לחצתי לו את היד וזהו... בכך זה הסתיים". אנחנו מצליבים מבטים זה עם זה, מתקשים להבין את הסיטואציה, אפילו די מופתעים... ור' יהושע ממשיך במרץ: "אבל בואו אספר לכם סיפורים מעניינים על גדולי ישראל אחרים שפגשתי", לפתע התחיל לספר בצורות על ר' מאיר שפירא, על סבו ה'נפש

את כל בני משפחתה המורחבת וסיפרה להם על הידיעה המרעישה שבידה ראיון מוקלט עם אביה שהם לא הכירו. היא סיפרה לנו כיצד בהתרגשות רבה ובשקיקה שמעו כל פרט על חיי המשפחה ולמדו המון על ההיסטוריה המשפחתית שלהם, דברים שהם לא זכו לשמוע מאביהם מאחר שלא הרבה לספר על ילדותו.

בתוך המשפחה

אחת מהפנים המרובות שזכינו לחשוף הוא יחס המשפחתי החם והאוהב של הרבי למשפחתו: חסידים רבים מספרים כיצד בשעות הבוקר למד הרבי בחברותא עם בנו יחידו ר' אלימלך בן ציון. בנו של הרבי שהה בארץ ישראל למשך שנה לערך, ואף רכש לעצמו קרקע בבת ים, ידיעה זו מגובה בתמונות ומסמכים המצויים בידינו. היה לו רצון עז להתיישב בארץ הקדושה, אבל בסביבתו של הרבי לא יכולים היו להסכים שהבן לא יהיה יחד איתם. לאחר חתונתו שהה בנו זמן קצר בעיר חותנו, אך לאחר פרק זמן קצר התיישב אצל אביו בוורשה. בבית משפחת הרבי התייחסו אל הכלה בעדינות נפלאה, לא כמו כלה, אלא כבת. בעיתון בן התקופה נכתב (בתרגום) כי לאחר פטירת אשתו "הרבי התנחם בבנו יחידו, שהיה עוזרו המהימן בשנים שקדמו למלחמה, וכן היווה מקור נחמה בימים הקשים שחוה הרבי במהלך המלחמה, יחד עם הקהילה כולה. לרבי אהבה עמוקה לבנו, והוא בעצמו לימד אותו חסידות וקבלה". כאשר רעכצה בת הרבי ילדה ולד-מת, הרבי נמלא צער רב

שופעת". עוד סיפר שלאחר שכבר התרחק מצור מחצבתו התכוון לעלות ארצה, בשנת 1935, והרבי הזמינו לקבל ברכת פרידה. "תמיד הייתה לי הערכה ויחס מאוד עמוק לרבי, הכרתי במחנה החלוצי אנשים רבים

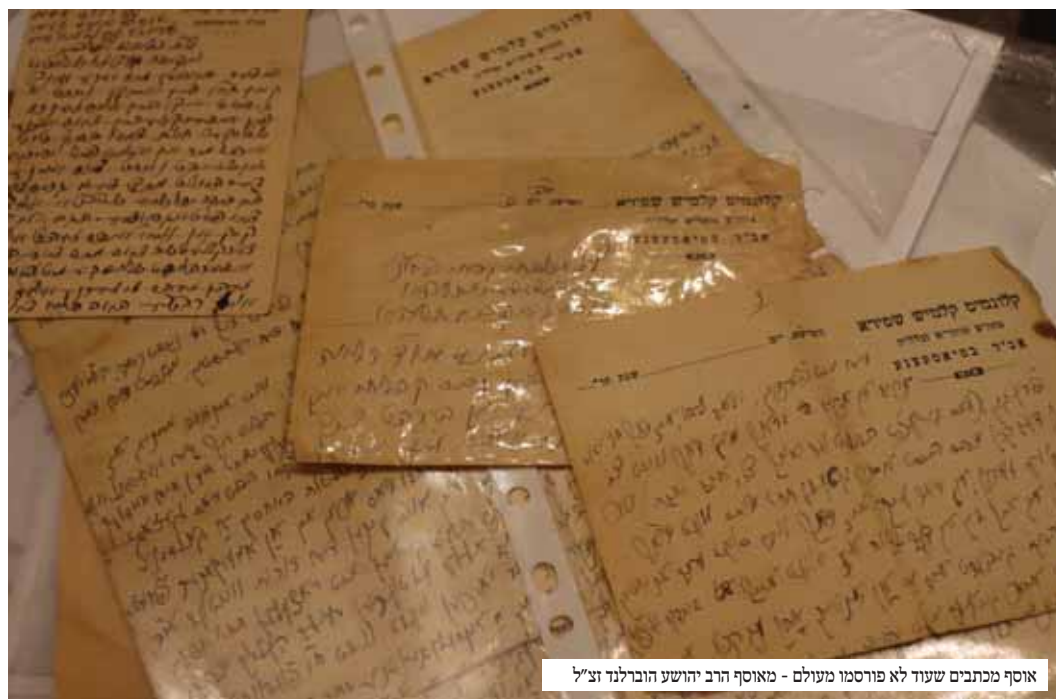
שהתמסרו למען הכלל, אך הרבי במידותיו עמד מעל כולם. כששמעתי שהרבי הזמין אותי, ה'אפיקורוס', התרגשתי עד למאד, הרבי בירכני בחביבות יתרה, וביקש ממני שאבטיח לו שני דברים: 'תבטיח לי שלא תשכח לעולם שאתה יהודי, ותבטיח לי שתעלה את כל משפחתך ארצה, ואכן עשיתי כל השתדלות לקיים את מצוות הרבי, מעולם לא שכחתי את כור מחצבתי ואת היותי יהודי, ואף זכיתי והעליתי את כל משפחתי ארצה. בזכות כך כל משפחתי ניצלה, ואני מייחס זאת במידה רבה להשפעתו של הרבי ושומר לו עבור כך בלבי המון רגשי תודה". כשהעברנו את ההקלטה לפרופסורית, היא התרגשה מאוד מעצם קיומה, ומיד כינסה

מפיאסצנה. כשעלה ארצה החליט: 'רבי יש לי רק אחד, ועל כן לא הסכים להשתייך לאף חצר חסידית אחרת. משכך פנה לשלוח את ילדיו לחינוך ליטאי". אביו של ר' יעקב נפטר לפני יותר משלושים שנה, בשנת תשמ"ח, וכשלוש שנים לפני כן פגש אותו הרב נחמיה פולן, ראיינו והקליטו בעת שהוא מספר סיפורים רבים אודות הרבי מפיאסצנה. מצוידים בהקלטה זו של אביו החלטנו להפתיע את ר' יעקב והתחלנו להשמיע לו את הראיון. ברקע אביו מספר: "אני הייתי הגבאי במניין של בחורי הישיבה. על שולחנו של הרבי מפיאסצנה היו שתי קופות פח, אחת יועדה לכולל רבי מאיר בעל הנס בארץ ישראל, והשניה יועדה לתלמידי הישיבה. הרבי היה מקבל פדיונות רבים, אך לא היה משאיר אצלו

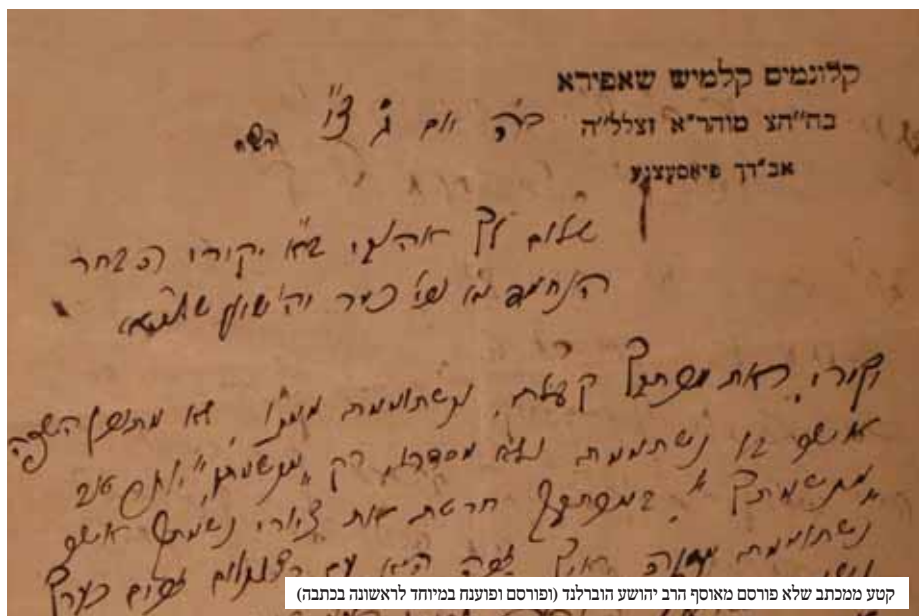
פרוטה אחת, ואת כל מה שקיבל היה מכניס לשתי הקופות הללו". תוך כדי הדברים אנו שמים לב שר' יעקב עוצם את עיניו ושקוע בהאזנה בחרדת קודש. אחרי מספר דקות עצרנו את ההקלטה, ור' יעקב קם וחיפש בהתלהבות בכל ביתו אמצעי אחסון כדי שיוכל לשמור את 'קולו של אבא'.

בהזדמנות אחרת יצרנו קשר עם פרופסורית חשובה שסבה היה חסיד פיאסצנה. אביה כבר בצעירותו עזב את דרך התורה, וכשבגר הפך לימים לעיתונאי מפורסם. לכאורה נראה שהתרחק מצור מחצבתו, אך מתברר שר' נחמיה הספיק להגיע אף אליו ולראיינו, ובקולו שומעים כיצד סיפר מתוך קרבה ובערגת כבוד על הרבי: "הדרת פניו של הרבי הייתה בלתי רגילה, בעל כריזמה

הרבי הוביל את אחד מחסידיו הקרובים לארון בביתו, פתח מגירה והוציא משם פיסת נייר, עליו נכתב מאמר חסידי. החסיד שם לב כי באמצע הדף משתנה סגנון כתב היד, והרבי הסביר כי בעת שכתב את ה'מאמר', נאלץ להפסיק כי נקרא להתייעצות רפואית בהולה, כשחזר גילה שהרבנית לקחה את העט והשלימה את המאמר בטוב טעם ודעת. הרבי אחז את הנייר היקר בידו, הציגו ואמר: "אתה מבין, זו ההתגשמות האמיתית של הפסוק 'והיו לבשר אחד'"

קטע ממכתב שלא פורסם מאוסף הרב יהושע הוברלנד (פורסם ופוענח במיוחד לראשונה בכתבה)

והיולדת עוד הצטרכה לנחם את אביה. על הקשר עם אשתו כבר נכתב רבות ואף ישנו מכתב של הרבי הקורע לב בהספידו אותה. בעיתון הנ"ל נכתב: "מות הרבנית היווה מכה קשה מאוד לרבי, וכאבו הפנימי היה גדול מאוד". אמנם סיפור נוסף המבטא את עומק הקשר מצוי באחד הראיונות המוקלטים של חסידי הרבי, ונכתב באנגלית בספרו של ר' נחמיה: זמן קצר לאחר פטירת הרבנית, הרבי הוביל את אחד מחסידי הקרובים לארון בביתו, פתח מגירה והוציא משם פיסת נייר, עליו נכתב מאמר חסידי. החסיד שם לב כי באמצע הדף משתנה סגנון כתב היד, והרבי הסביר כי בעת שכתב את ה'מאמר', נאלץ להפסיק כי נקרא להתייעצות רפואית בהולה, כשחזר גילה שהרבנית לקחה את העט והשלימה את המאמר בטוב טעם ודעת. הרבי אחז את הנייר היקר בידו, הציגו ואמר: "אתה מבין, זו ההתגשמות האמיתית של הפסוק 'והיו לבשר אחד'".

תלמיד אחר סיפר שפעם ברגע של גילוי לב, הרבי שיתף וסיפר כיצד הוא מרגיש בגופו ממש כל רימה ותולעת שבקבר אשתו.

מעיינותיך בפייסבוק

תורתו של הרבי כיום זוכה לפופולריות, ספריו מודפסים שוב ושוב ומשנתנו נפוצה בכל שכבות הציבור במגוון רחב של תחומים: תלמידי ישיבות מכל הזרמים עוסקים בספריו, רבנים מוסרים שיעורים במשנתו ועשרות מאמרים, מחקרים אקדמיים ואף עבודות דוקטורט נכתבים על תורתו. גם בתחום הטיפול והיעוץ הנפשי, יועצים רבים נעזרים בעצותיו והדרכתיו של הרבי.

ישנה קבוצת פייסבוק איכותית בשם 'האדמו"ר פיאסצנה' בה חברים חוקרים, תלמידי חכמים ואנשים רבים המתעניינים בתורת האדמו"ר

'חובת התלמידים': "אשריך נער ישראל ואשרי חלקך, את התורה אור ה' ללמוד זכית. ולהיות בן שעשועו עלית. מלאכי עליון יקנאוך אף יקירוך, ושרפי אל עליך יתמהו ואותך יכבדו... וזה אל זה שואלים: מי הוא הנער אשר עמודי אש קודש מפיו מתבערים". הזמר הצפתי הרב רונן חזיוה הלחין ממילותיו הראשונות בחובת התלמידים, ואף הקים בית מדרש בשם 'אש קודש' בצפת. אהרון רזאל הלחין משפט אחר מהספר: "ובמידה שתתחברו יחד זה אל זה באהבה, ותצמדנה נפשותיכם להיות אחת ממש, במידה זו גם ה' אליכם יתחבר להיות אחת ממש".

מקצת הקווים ששרטטתי כאן מעלים את התובנה שיש בה ממד של נחמה: על אף שהרבי ומשפחתו נספו בשואה הארורה ונגדעה השושלת המפוארת שהחלה להתרקם, רוחו של הרבי ותורתו חיה ומפעמת אולי יותר מתמיד. ■

ודמותו. הקבוצה מתעדכנת תדיר בלימוד ודין משותף ואף במידע חדש.

בתחום הקולנוע, כאמור, יצר הרב זאביק הראל שני סרטים המבוססים על עדויות של תלמידי האדמו"ר. דריסת רגל מצויה לו לרבי ולתורתו אף בתחום המוזיקה: הרב ד"ר צבי לשם שחזר על פי הקלטה ישנה של תלמיד של הרבי את ניגונו על הפסוק "הורני ה'"; הרב שלמה קרליבך בסיפורים ('הגיבן הקדוש', 'שמחת תורה בגטו'), שעובדו לשירים על ידי היוצרים אהרן רזאל ודודי פרישמן; להקת 'דרך אחים' הלחינו ניגון מקורי אותו הקדישו לזכרו של הרבי, 'ניגון פיאסצנה', בליווי קליפ המספר את סיפור חייו. לשונו של הרבי פיוטית ונפלאה, משכך אנו אף מוצאים משפטים מתורתו שזכו ללחן: הזמר איתן כץ הוציא לאחרונה את השיר: "אשריך" - המצטט את תחילת הפרק הראשון בספר

מימין לשמאל: הרב זאביק הראל, שלום (מתן), שלום, פרופסור הרב נחמיה פולן מבוסטון. בביתו כשביא לנו את הקלטות של הראיונות.